

Agroerdészet Magyarországon

Dr. Keserű Zsolt – tudományos munkatárs, NAIK* Erdészeti Tudományos Intézet

Magyarországon ma még kevésbé használatos termesztési mód, de a világ számos száraz (szemiárid) térségében ismételtelen előtérbe került a fás kultúráknak a mezőgazdasági növénytermesztéssel és/vagy állattartással való harmonikus, együttes fenntartása, illetve a velük való együttes gazdálkodás, közismertebb néven az agroerdészet (agroforestry).

Az agroerdészet olyan földhasználati rendszer, amelyben a folyamatosan fenntartandó fás kultúrákat tudatosan integrálják a mezőgazdasági növénytermesztés vagy állattartás tevékenységébe ugyanazon földterületen. A fogalmi meghatározás tehát lényegesen bővebb annál, mintsem egy meghatározott kultúra (pl. energetikai faültetvények létesítése mezőgazdasági földterületen) művelésére szűkítjük le ezt a komplex gazdálkodási formát. Tágabb értelemben ide sorolhatjuk a szántók körüli mezővédő erdősávok, véderdősávok létesítését is.

Az agroerdészeti rendszerek bizonyos szervezeti és működési elveket feltételeznek, ezek összehangolásával adott természet- és gazdaságföldrajzi viszonyok mellett felfuttatható és fenntartható lehet ez a gazdálkodási forma. Véleményünk szerint Magyarországon elsősorban az egyéni (kisgazdaságok) mezőgazdálkodás, valamint a magán-erdőgazdálkodás keretei között valósítható meg ez az összetett növénytermesztési mód.

Az integrált földhasznosítás különböző megvalósítási formáinak története több évszázadra, esetlegesen évezredre nyúlik vissza.

Az ún. *silvopastoral* (legelőerdő) rendszer kb. 7500 évvel ezelőtt kezdődött Délkelet- és Közép-Európában, 6000 évvel ezelőtt Nagy-Britanniában, Északnyugat Németországban és Dániában és mintegy 4000 éve a Baltikumon és a Skandináv országokban. A római időkben az olíva- (*Olea europaea* L.) és a narancs- (*Citrus sinensis* L. Osbeck) ültetvények legeltetése általánosan elterjedt volt. Az Ibériai-félsziget délnyugati részén a legeltetést már 4500 évvel ezelőtt alkalmazták.

A világ fejlett országaiban a gépesítés intenzívebbé válása, a kemikáliák egyre kiterjedtebb alkalmazása, valamint a tulajdonviszonyok nagybirtokok felé történő jelentősebb elmozdulása az erdőgazdálkodás (fatermesztés) és a mezőgazdasági növénytermesztés elkülönüléséhez vezetett. Ebből következően az agroerdészeti gazdálkodási forma csak marginálisnak nevezhető területeken maradt fenn.

A napjainkban világszerte alkalmazott agroerdészeti-rendszerek, amelyek az Európai Unióban is fellelhetők:

- silvoarable – erdő-szántó rendszer
- silvopasture – erdő-legelő rendszer
- forest farming – erdészeti gazdálkodás
- riparian buffer strips – part menti védősávok
- improved fallow – javított ugar
- multipurpose forest tree production – többcélú erdészeti rendszer
- forest garden – kertészeti erdőművelés.

E rendszer osztályai között nem mindig húzható éles határvonal, hiszen a magán földtulajdonosok szakmai és gazdasági érdekei saját földterületük nyereséges művelése érdekében sokféle kombinációjú termesztési technológiát eredményezhetnek.

A hagyományos agroerdészeti rendszerek eltűnése negatív hatások sorozatát idézte elő. Feledésbe merültek a farmerek szakmai ismeretei, tapasztalatai, a tájkép leegyszerűsödött, fokozottab-

ban jelentkeztek a különféle környezetvédelmi problémák, mint pl. talajerózió, szélérozió (deflációs károk), vízszennyezés, jelentős mennyiségű szénfelszabadulás, a biodiverzitás csökkenése, a károkozók természetes ellenségeinek élőhely-beszűkülése, miközben a gazdálkodók is elvesztették alternatív jövedelemforrásaik jelentős részét.

Az agroerdészeti rendszerek alkalmazása előnyösen hat a szénmegkötésre is, összehasonlítva pl. a monokultúrák szántóföldi növénytermesztéssel.

Különböző felmérések alapján Európában 90 millió hektár terület felelne meg agroerdészeti gazdálkodási célra. Ebből mintegy 65 millió hektár lenne hasznos különböző környezetvédelmi célokra, mint pl. a nitrogénkimosódás kockázatának csökkentése, talajerózió mérséklése stb. Ha ezeken a területeken a farmerek 20%-a alkalmazná az agroerdészetet a földjeinek 20%-án, akkor ez 2,6 millió hektár silvoarable (erdős szántó) területet eredményezne.

Közép-Európában egyedüli országgént a közelmúltban Magyarország megkezdte az EU 222-es intézkedés végrehajtását (*agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken intézkedés*). Az intézkedés célja, hogy lehetőséget adjon fás legelők létrehozására és hasznosítására, a hagyományos tájjellegű gazdálkodás fenntartására és a mozaikos tájszerkezet kialakítására. Az intézkedés elősegíti a lakosság helyben tartását és

* Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ

bővíti jövedelemszerzési lehetőségeit, és biztosítja a gazdálkodás fenntartását kedvezőtlen adottságú területeken és Natura 2000 területek esetében is. A támogatás az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) történik és a 46/2009. (IV.16.) FVM- rendelet szabályozza. A rendeletet 2010-ben két ízben módosították. A rendelet egyaránt szabályozza a támogatás mértékét, a telepíthető fajok körét, a telepítési paramétereket, amelyek részletezésétől most eltekintünk.

A rendelettel kapcsolatban szeretném megjegyezni, hogy érdemes lenne a támogatást más agroerdészeti rendszerekre is kiterjeszteni (pl. kalászosok-fák együttes termesztése), hiszen a gazdálkodók (egyéni mezőgazdálkodók, magán-erdőtulajdonosok) termelési érdekeltsége, termelési köre más és más.

Az idén a Vidékfejlesztési Minisztérium KFI projektjének keretében a NAIK – Erdészeti Tudományos Intézetben új

kutatási munka indult, az agroerdészet témakörben. A kezdeményezés hazai agroerdészeti termesztési technológiák kialakítását célozza. Ennek keretében döntően tág hálózatu akác (*Robinia pseudoacacia* L.), nemes nyár (*Populus × euramericana*), kései meggy (*Prunus serotina* Ehrh.), fehér nyár (*Populus alba* L.), közönséges dió (*Juglans regia* L.), fekete dió (*Juglans nigra* L.) valamint hibridjük (*Juglans × interme-*

szakaszában a kísérletek kiviteli tervének összeállítását végezzük, valamint egyéni gazdálkodók, magán-erdőtulajdonosok részvételével szakmai fórumokat tartunk annak érdekében, hogy elsősorban a nyugat-európai (francia, belga, holland) tapasztalatok, szakirodalmi feldolgozások alapján átfogó képet nyújtsunk az agroerdészet jelenlegi helyzetéről, jövőbeni kilátásairól. 🌿

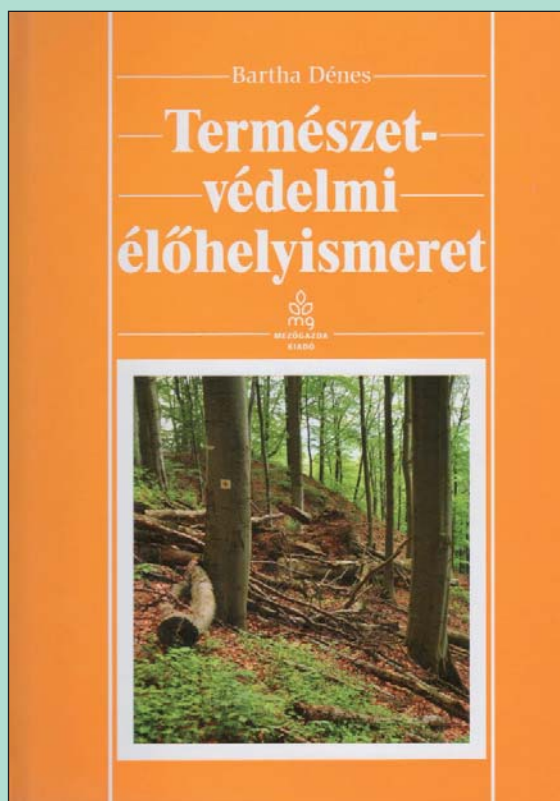
dia) faültetvényekben, illetve ezek tág hálózati variációiban 4-5 féle mezőgazdasági köztes növény elhelyezését tartjuk elképzelhetőnek. Köztes növények lehetnek pl. a gabonafélék, a burgonya, a kukorica, és a különböző aromanövények.

Az évenkénti vizsgálatok során a fás növények és a mezőgazdasági növényi kultúrák együttes természetésének ökológiai, fiziológiai (hozam) és ökonómiai összefüggéseit kívánjuk meghatározni. A munka jelenlegi

Bartha Dénes: TERMÉSZETVÉDELMI ÉLŐHELYISMERET

Mezőgazda Kiadó, Budapest, 2013.

Mint arról már korábban is beszámoltunk, a Mezőgazda Kiadó az utóbbi években több természetvédelemmel kapcsolatos szakkönyvet jelentetett meg. Így a Természetvédelmi állattan, a Természetvédelmi növénytan, a Természetvédelmi élőhelykezelés után a Természetvédelmi élőhelyismeret c. művet tarthatjuk most a kezünkben. A szerző, aki az előző köteteknél szerkesztőként, illetve fejezetek írójaként is kivette részét, most önállóan adta közre az élőhelyismerettel kapcsolatos aktuális ismeretanyagot. A kötet első részében a vegetációtan általános fejezeteit találjuk, amelyet a Föld biomjainak bemutatása követ. Az ezután következő nagy fejezet a Kárpát-medence élőhelyeit részletezi könnyen áttekinthető, a szerző által felállított saját rendszerben. Kiemelendő, hogy nemcsak a mai Magyarország jellemző társulásait ismerhetjük

meg, hanem a nagy természetföldrajzi régió és egyben egység, a Kárpát-medence sajátosságait taglalja e fejezet. Az ismertett élőhelyek kompatibilisek az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszerrel, továbbá a közösségi jelentőségű élőhelytípusokkal is. A Függelékben fontos és eddig máshol nem közzétett statisztikai adatokat tanulmányozhatunk, továbbá 48 táblán 112 színes fénykép segíti a vizuális tájékozódást. Az illusztrációk sorát a Kárpát-medence rekonstruált természetes vegetációtérképe zárja. E kötet jellegeből fakadóan a természetvédelmi szakembereken, egyetemi hallgatókon túl az erdészeknek, mezőgazdászoknak is jó szívvel ajánlható ismereteik bővítésére, de hasznos segítség lehet a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítésénél is.

Dr. Markovics Tibor